

СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Багаторічний досвід педагогічної роботи дає змогу стверджувати, що «взаємозв'язок освіти, культури й економічного становища і екологічної ситуації сьогодні визначає самопочуття людства, його роль у нашому житті зростає з року в рік, а екологічний компонент набуває все більшого значення». Крім того, виявилось, що «вирішити екологічні проблеми тільки на основі законодавчої бази або за допомогою економічних підходів швидко не вдається».

Ставлення вихованців до природи має специфічні вікові особливості. Молодшому шкільному віку властиве непрагматичне ставлення, що ґрунтується на суб'єктифікації, коли природні об'єкти стають «значущими іншими»; посилюються мотиви спілкування з природою.

Аналіз педагогічної літератури, присвяченої екологічному вихованню молодших школярів показав, що проблема методів екологічного виховання, як і проблема методів навчання і виховання в цілому, у дидактиці і теорії виховання залишається недостатньо розробленою. Тому доцільно проаналізувати особливості використання основних методів екологічного виховання у процесі навчальної діяльності молодших школярів.

За основу реалізації змісту такого виховання ми використали класифікацію методів І. Лернера і М. Скаткіна [1, с.312-313]. В рамках цієї класифікації слід використовувати всі запропоновані в науці і практиці методи екологічного виховання, із застосуванням засобів народних традицій ставлення до природи.

Так, у рамках пояснювально-ілюстративного методу можна повідомляти учням інформацію про навколишнє середовище і народні традиції ставлення до природи за допомогою усного слова (розповідь пояснення), друкованого слова (підручник, додаткова література), наочних посібників (картин, схем, натуральних природних об'єктів), практичного показу способів діяльності у природі (догляд за рослинами на пришкольній ділянці, догляд за тваринами у живому куточку тощо). При цьому діти слухають, дивляться, читають, спостерігають, співвідносять нову інформацію про природні об'єкти з раніше засвоєною і запам'ятовують. Користуючись цим методом, доводимо до свідомості учнів зміст, суть і значення народних традицій ставлення до природи.

Для формування в учнів навичок і вмінь, а водночас і для досягнення другого рівня засвоєння знань, вчителю необхідно спрямовувати діяльність школярів на неодноразове відтворення здобутих раніше знань про народні традиції ставлення до природи (репродуктивний метод). Приміром, вчитель називає народні прикмети про пори року, а учні пригадують подібні, вивчені раніше.

У рамках методу проблемного викладу вчитель може ставити перед учнями проблему, сам її вирішувати, але при цьому показувати шлях вирішення в його суперечностях, розкривати хід думки. Цей метод дає можливість учителю показати

учням зразки наукового знання природи, наукового вирішення проблем взаємозв'язку між неживою і живою природою, а учням – стежити за ходом думки, логікою доказу і засвоювати знання про цілісність природи.

У рамках частково-пошукового, або евристичного методу вчитель може спрямувати діяльність школярів на самостійне виконання окремих кроків до пошуку знань про природні об'єкти. Застосовуючи дослідницький метод, необхідно враховувати його основну мету – навчити учнів самостійно пізнавати природу.

Важливо підкреслити, що протягом уроку методи екологічного виховання необхідно змінювати, чергувати залежно від змісту, мети вивчення теми, рівня підготовки учнів. Для прикладу наведемо фрагмент уроку.

Для успішного екологічного виховання молодших школярів необхідно вичленити екологічний потенціал кожного навчального предмета. Основну роль при цьому слід відвести природознавству, під час вивчення якого необхідно закласти наукову основу природоохоронної діяльності дітей.

Оскільки для молодших школярів найдоступнішим є емоційно-естетичне сприйняття природного середовища, то педагогу необхідно знайти способи злиття емоційних почуттів у ставленні до природи з пізнавальними завданнями щодо її вивчення і практичними діями з охорони.

Дуже активною формою організації природоохоронної діяльності учнів 1-4 класів є екскурсії, під час яких у них формуються позитивні установлення, навички спостережливості, орієнтації у позитивних і негативних явищах в природному середовищі, емоційно-естетичного сприйняття відповідальності за її стан. Під час сезонних екскурсій у природу, акцентуючи увагу дітей на характерних ознаках кожної пори року, доцільно формувати почуття прекрасного, любов до рідного краю, навички грамотної поведінки в природі, оцінки позитивних і негативних дій людей стосовно навколишнього середовища [2].

Підвищенню ефективності екологічного виховання сприяє його тісний зв'язок з традиційним народним вихованням любові до природи. Народна виховна мудрість з коліски плекала в кожній дитині відчуття гармонії природи і людини. Дітей змалку привчали висаджувати і дбайливо доглядати городні та зернові культури, кущі, дерева, бережливо ставитись до птахів, диких звірів, комах та плазунів, розуміти природу як живий всеохоплюючий організм, що живе за власними законами, яких ніколи не можна порушувати.

Список використаних джерел

1. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник/ В.В.Ягупов – К.:Либідь, 2003– 560 с.
2. Борелок Н.В. Як провести екскурсію?// Початкова школа. – 2006. – № 6. – С. 24-26.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>